

Hacı Beşir Ağa'nın her yıl Mekke halkına gönderilen surre ile ilgili bir arzı (BA, Ali Emîrî, Ahmed III, nr. 3751) ve Sünbül Efendi Camii avlusundaki çeşmesinin kitabesi - Kocamustafapaşa / İstanbul

sonucu" bildirmek anlamında da kullanılmıştır. Beşir'in naslarda daima nezîr ile birlikte yer alması, birincinin iyi habere, ikincinin ise kötü habere tahsisini ifade eder. Buna göre Beşir, "müminlere (veya itaatkâr müminlere) özellikle âhîret mutluluğunu ve cenneti müjdeleyen" mânasına gelir.

Beşir Hz. Peygamber'in isimlerinden biri olarak kabul edilmişse de yanında onun diğer isimlerinden biri veya ismin yerini tutan bir zamir bulunmadan kullanılmadığına göre onu Hz. Peygamber'in bir adı değil sıfatı saymak daha isabetli olur.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-‘Arab, "bşr" md.; *Kāmus Tercümesi*, "bşr" md.; Mustafavî, *et-Taḥkîk*, "bşr" md.; Buhârî, "Tefsîr", 48/3, "Tevhîd", 20; Nesâî, "İmân", 6; Kādî İyâz, *eş-Şifâ*², I, 319, 336; İbn Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eşer*, II, 315; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdü'l-me‘ad*, I, 34; Ali el-Kâfî, *Şerḥu's-Şifâ*², İstanbul 1316, I, 516.

AHMET ÖNKAL

BEŞİR b. ABDÜLMÜNZİR

(bk. EBÜ LÜBÂBE el-ENSÂRİ).

BEŞİR AĞA, Hacı

(ö. 1159/1746)

Daha çok yaptırdığı hayır eserleriyle tanınan Dârüssaâde ağası.

Harem ağalarının en ünlülerinden olup muhtemelen XVII. yüzyıl ortalarında doğmuş, küçük yaşta zenci köle olarak İstanbul'a getirilmiş ve kızlar ağası Yap-

raksız Ali Ağa'nın yanında yetişmiştir. Zamanla padişah musâhibliğine yükselen Beşir Ağa 1705'te saray hazinedarı oldu. 1713'te zamanın Dârüssaâde ağası Süleyman Ağa ile birlikte önce Kıbrıs'ta, sonra da Mısır'da ikamete mecbur edildi. Daha sonra buradan Hicaz'a gönderildi ve şeyhülharemlik makamına tayin edildi. 1717'de İstanbul'a getirilerek Dârüssaâde ağası oldu. On üç yıl III. Ahmed, on altı yılı da I. Mahmud zamanında olmak üzere toplam yirmi dokuz yıl harem ağalığı görevinde bulunan Beşir Ağa 3 Haziran 1746'da vefat etti; türbesi Eyüp'tedir.

Beşir Ağa sarayda özellikle I. Mahmud üzerinde büyük nüfuz sahibi olması dolayısıyla önemli mevkilere tayinlerde tesirli olmuştur. İlim ve maarif ehlini himaye etmiş, ayrıca pek çok hayır eseri yaptırmıştır. Bunların başlıcaları Bâbü'lî'de cami, sıbyan mektebi, medrese, kütüphane, tekke ve sebilden meydana gelen bir külliye; Eyüp'te bir dârülhadis, kütüphane ve çeşme; Topkapı Sarayı içinde bir mescid; İstanbul'un çeşitli yerlerinde çeşmeler; Medine'de bir medrese ve kütüphane, Kahire'de bir sebil ve mektep; Ziştovi'de bir medrese ve kütüphane. Ayrıca Bağdat'ta İmâm-ı Âzam Camii Kütüphanesi'ne de bir miktar kitap vakfetmiştir.

Hacı Beşir Ağa'nın kurduğu vakıf kütüphanelerinden başka oldukça zengin bir özel kütüphanesinin de olduğu anlaşılmaktadır. Vefat ettiğinde sadece Karaağaç'taki hazine odalarında, arasında Kâtib Çelebi'nin el yazısıyla *Cihannü-*

mâ adlı eserinin de bulunduğu 150 kadar değerli kitap çıkmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İzzî, *Târih*, İstanbul 1199, vr. 59^{a-b}; Şem'dânîzâde, *Mürî't-tevârih* (Aktepe), I, 24, 123-124; Ahmed Resmî, *Hamîletü'l-küberâ*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3876, vr. 48^b-49^a; *Sicill-i Osmânî*, II, 20; İbrahim Hilmi Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri*, İstanbul 1943, I, 154-156, 160, 172, 176, 178; Uzunçarşılı, *Saray Teşkilatı*, s. 175-177; a.mlf., *Osmanlı Tarihi*, IV/1, s. 332-333; Erünsal, *Türk Kütüphaneleri Tarihi II*, s. 85-87; R. Ekrem Koçu, "Beşir Ağa (Hacı)", *İst.A*, V, 2599.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

BEŞİR AĞA, Morali

(ö. 1165/1752)

Dârüssaâde ağası ve hattat.

Mora *muhassıl**'ı Ahmed Paşa'nın kölesi olduğu için Morali lakabıyla anılmaktadır. 1137'de (1724-25) saraya girdi, 1730'da I. Mahmud'un musâhibi, ertesi yıl da hazinedarı oldu. 1746 yılında Hacı Beşir Ağa'nın yerine Dârüssaâde ağalığına getirildi. Selefi gibi I. Mahmud üzerinde büyük nüfuz sahibi olan Beşir Ağa sadrazam tayinlerinde bile önemli rol oynadı. Fakat bir kısım adamlarının ve-

Morali Beşir Ağa'nın nesih hattıyla yazdığı hilyesi (TSMK, Güzel Yazılar, nr. 726)

